

Programplan

Digital kultur, estetiske praksiser

– en forskningssatsing fra Norsk kulturråd

Digital kultur, estetiske praksiser er en forskningssatsing fra Norsk kulturråd som skal undersøke hvordan digitalisering og digital mediekultur preger estetiske praksiser i samtiden og utfordrer etablerte begrep, kategorier og forståelsesformer knyttet til kunst og kultur. Begrepet «estetiske praksiser» brukes her både om kunstneriske og kulturelle objekter, ytringer, innhold og uttrykk, og om situasjoner eller sammenhenger der disse produseres, formidles, sirkuleres, oppleves eller brukes.

Forskningssatsingen skal ha et særlig fokus på barn og unges estetiske praksiser og fellesskap, men er ikke avgrenset til dette. Ved å belyse konkrete estetiske praksiser i sammenheng med deres teknologiske, økonomiske, mediale, politiske, kulturelle og institusjonelle rammer, skal satsningen beskrive og analysere nyere trekk i samtidens kunst og kultur og bidra med kunnskap om blant annet:

- estetiske praksiser, aktører, og digitale nettverk og fellesskap
- nye kunstneriske og kulturelle uttrykksformer
- teknologiske og økonomiske vilkår for kunst og kultur
- teknologiene, og sammenhenger mellom teknologier, medier, kunst og kultur
- kulturelle og samfunnsmessige endringsprosesser knyttet til digitaliseringen, og hvordan disse tematiseres i og kan forstås gjennom aktuelle estetiske praksiser
- endringer i begrep, kategorier og forståelsesformer knyttet til kunst og kultur

Digital kultur, estetiske praksiser retter seg altså mot bredden av kunstneriske og kulturelle praksiser i samtiden, inkludert nye estetiske praksiser som vokser frem i det digitale, og som gjerne går på tvers av tradisjonelle sjanger- eller mediekategorier, samt teoretiske eller kulturkritiske perspektiver som belyser kunst og kultur, medier og digitalisering i en større samfunnsmessig kontekst.

Prosjektene skal ha relevans for kunst- og kulturlivet i Norge. Det åpnes for tradisjonelle akademiske forskningsprosjekter og forskningsprosjekter forankret i kunstnerisk utviklingsarbeid.

Mål

Estetiske praksiser, digital kultur skal frembringe ny, forskningsbasert kunnskap om viktige trekk ved samtidens kunst og kultur i Norge knyttet til digitaliseringen, og ved de rammene kunst og kultur utfolder seg innenfor. Forskningen skal være av høy vitenskapelig kvalitet og interesse. Den skal formidles på en god måte, den skal bidra til et solid kunnskapsgrunnlag for kulturforvaltning og politikkutforming innen kultursektoren, og den skal ha relevans for aktører i kunst- og kulturlivet. Det er et strategisk mål å involvere og styrke forskningsmiljøer med sterk kunst- og kulturfaglig kompetanse som kan bidra med kulturpolitisk relevant forskning.

Bakgrunn

Digitaliseringsprosesser har de senere tiårene bidratt til viktige endringer i de teknologiske, økonomiske, mediale, samfunnsmessige, institusjonelle og politiske rammene og vilkårene for produksjon, formidling og opplevelse av kunst og kultur. Dette skaper utfordringer, blant annet knyttet til endringer i kulturbruk, nye digitale distribusjonssystemer, endrede økonomiske strukturer og den økende innflytelsen til internasjonale plattformer og teknologiganter som Google og

Facebook. Samtidig gir digitaliseringen nye muligheter. Digitale teknikker og medier legger til rette for andre måter å skape, produsere, sirkulere, oppleve, analysere og diskutere kunst og kultur på. Tilgjengeligheten øker. Nye aktører tar plass. Estetiske former og praksiser endres. Det vokser frem kunst- og kulturuttrykk som går på tvers av etablerte sjanger- og medieinndelinger, og som overskrider det tradisjonelle skillet mellom kunst og kultur, produsenter og brukere, profesjonelle og amatører, det nasjonale og det internasjonale. Etablerte begrep, kategorier og forståelsesformer knyttet til kunst og kultur, og til kunsten og kulturens funksjon og rolle i samfunnet, blir utfordret.

Forskningssatsingen legger til grunn en teknologiforståelse hvor forholdet mellom kunst, kultur og digitalisering ikke blir sett på som entydig eller lineært. Samtidig som digitaliseringen kan sies å endre kunstens og kulturens rammer, vilkår og muligheter, bidrar kunst og kultur selv til utvikling og utforskning av nye teknologier, og til refleksjon over den kulturelle og samfunnsmessige betydningen av utviklingen. Ikke alle estetiske praksiser forholder seg til digitalisering eller bruker digitale teknikker og medier på samme måte. Noen estetiske praksiser er heldigitale, i den forstand at de skapes, formidles, oppleves og brukes ved hjelp av digitale teknikker og medier. Andre er i stor grad analoge. Også disse preges imidlertid av at omgivelsene digitaliseres.

Et begrep om «digitalisering» innen kunst og kultur kan blant annet vise til «remediering» av analoge kunst- og kulturuttrykk i digitale formater, det vil si omgjøring av analog informasjon til digitale data. Det kan vise til bruk av digitale teknikker og medier i ulike estetiske praksiser. Og det kan vise til mer grunnleggende samfunnsmessige, økonomiske og kulturelle endringsprosesser som knytter seg til teknologiutviklingen.

På ett nivå brukes digitale teknikker og medier i *produksjon* av kunst og kultur. Det kan for eksempel handle om digitale teknikker i musikkproduksjoner, forfatteres bruk av digitale tekstbehandlingsprogrammer, barn og unge som skaper og deler videofortellinger i Minecraft, eller kunst generert av algoritmer eller basert på kunstig intelligens. Digitale teknikker kan også brukes i analyser av kulturbruk, for eksempel i stordataanalyser som kartlegger publikums preferanser og bruksmønstre, og som gjør det mulig å skreddersy kulturprodukter i tråd med forbrukernes ønsker og forventninger.

På et annet nivå handler det om bruk av digitale teknologier og medier i distribusjon og formidling, eller snarere *sirkulasjon* av kunst og kultur. «Sirkulasjon» refererer her både til systemer eller nettverk for distribusjon, formidling, samtale og lagring av kunstneriske og kulturelle uttrykk, og til konkrete medieteknologier, formater og plattformer som brukes i medieringen eller tilgjengeliggjøringen. Det kan være strømmetjenester, sosiale medier som plattform for publisering og samtaler om kunst og kultur, eller ulike digitale arkiver og samlinger, for eksempel Bokhylla eller Digitalt museum. Digital sirkulasjon av kunst og kultur kan virke demokratiserende. Tilgangen til kunst og kultur øker, og sosiale medier åpner for deltagelse og samtale på en annen måte enn tradisjonelle én-til-mange-medier. Slik blir det lettere for nye aktører, for eksempel barn og unge, å få et publikum. Samtidig kan man se hvordan sirkulasjonsmakten gjerne samles på store, internasjonale plattformer. Dette kan igjen bidra til å begrense eller legge føringer på ytringsmulighetene.

På et tredje nivå handler det om *kulturelle og samfunnsmessige endringsprosesser* knyttet til digitalisering, og om hvordan disse får betydning for kunsten og kulturen. Sosiale medier, digitale distribusjonssystemer, medialisering, dataifisering og internasjonale medieplattformers økende innflytelse er noen av de faktorene som bidrar til endringer i de økonomiske, samfunnsmessige og kulturelle rammene for samtidens estetiske praksiser. Dette kommer til uttrykk på ulike måter i kunst og kultur. Samtidig kan estetiske praksiser i seg selv være viktige bidrag til å forstå de pågående endringsprosessene, gjennom å tematisere, analysere og problematisere digitaliseringen og dens konsekvenser.

Temaområder

Forskningssatsningen skal samlet bidra til å undersøke et mangfold av estetiske praksiser innen ulike deler av kunsten og kulturen. Den skal romme et bredt spekter av metoder, teoretiske innganger og perspektiver på forholdet mellom kunst, kultur og digitalisering. For å svare på de spørsmålene forskningssatsningen stiller, kan det i enkelte tilfeller være behov for tverrfaglig kompetanse. De enkelte forskningsprosjektene kan ta utgangspunkt i både heldigitale estetiske praksiser og estetiske praksiser forankret i analoge medier. De kan ta form av oversiktsstudier som kartlegger tendenser i en bestemt del av kunsten og kulturen, eller de kan undersøke et avgrenset tema knyttet til en bestemt estetisk praksis. Forskingen kan rette seg mot avgrensede sjangre, kunstformer eller kulturuttrykk, eller den kan være av mer tverrestetisk eller teoretisk karakter. Temaområdene som skisseres i det følgende, er ikke uttømmende. Også andre tema og spørsmål vil være interessante og relevante. Barn og unges estetiske praksiser og fellesskap beskrives her som et eget temaområde, men kan også inngå i undersøkelsen av de andre tematikkene.

Barn og unges estetiske praksiser og fellesskap

Barn og unges estetiske praksiser utfolder seg i dag i stor grad innenfor rammene av en digital mediekultur. Dette har betydning for hvilke kunst- og kulturuttrykk barn og unge forholder seg til og bruker, hvilken forståelse av kunst og kultur de tilegner seg – og hvordan dette preger deres egne estetiske praksiser. Det finnes mye forskning internasjonalt om barn og unges bruk av sosiale medier og internett, men lite om deres opplevelser av og praksis med kunst og kultur i en digital kontekst. Det er behov for kunnskap om hvordan barn og unge i Norge møter, forstår og bruker kunst og kultur i en digital tid, hvilke kunst- og kulturuttrykk de forholder seg til, hvordan de selv skaper og deler kunst og kultur, hvordan de etablerer og deltar i estetiske praksiser og fellesskap – og hvilken betydning dette har for det øvrige kulturlivet. Ulike innganger til tematikken kan være aktuelle. Det kan blant annet være interessant med mer kunnskap om forholdet mellom amatørkunst på nettet – for eksempel i form «fan art» eller dikt publisert i litterære nettsamfunn – og det profesjonelle kunstfeltet. I hvilken grad har unge profesjonelle kunstnere i dag bakgrunn fra digitale amatørkunstfellesskap? Videre er det interessant med mer kunnskap om de digitale nettverkene og fellesskapene som barn og unge tar del i. Hvordan bidrar disse nettverkene og fellesskapene til å prege de estetiske praksisene? Er norske kunstfellesskap på nettet viktige for barn, ungdom og unge voksne, eller er internasjonale fellesskap viktigere? Det er også interessant med mer kunnskap om hvilken rolle skole, bibliotek, kunst- og kulturinstitusjoner og andre offentlige satsinger spiller for barn og unges digitale, estetiske praksiser. I hvilken grad bidrar disse til barn og unges estetiske forståelse – sammenlignet med påvirkningen fra andre deler av feltet?

Estetiske praksiser: Produksjon, sirkulasjon og opplevelse

Forskningssatsningen ønsker mer kunnskap om hvordan kunst og kultur i dag produseres, sirkuleres, brukes, oppleves og diskuteres – sett i lys av tilgangen til digitale teknikker og plattformer, nye medier, ny medieøkologi, samt endringer i teknologiske, økonomiske og politiske rammer for kunst og kultur. Det er behov for mer kunnskap om hvordan kunstnere og andre produsenter arbeider, om hvordan arbeidsprosessene påvirkes av endrede teknologiske og økonomiske vilkår, og om hvilke nye aktører som gjør seg gjeldende. Det er også behov for mer kunnskap om hvordan og på hvilke plattformer kunst og kultur distribueres og diskuteres, og om hvordan de nye medieteknologiene preger publikums opplevelse og bruk av kunst og kultur. Der man tidligere kunne se for seg en modell hvor kunstneriske og kulturelle ytringer ble formidlet direkte fra produsent eller skaper til publikum, utfolder dagens estetiske praksiser seg i større grad innenfor mer sammensatte digitale nettverk som legger til rette for en annen type kommunikasjon eller utveksling mellom ulike aktører. Det er behov for mer kunnskap om hvordan disse nettverkene fungerer, og om hvilken betydning sosiale medier og andre digitale publiseringsplattformer har for produksjon, sirkulasjon og opplevelse av kunst og kultur. I en situasjon det kunst og kultur produseres, sirkuleres og oppleves

digitalt, får konkrete medieteknologiers struktur og virkemåte økt betydning. Det er behov for mer kunnskap om hvilken betydning grensesnittene til ulike medie- og distribusjonsteknologier har for produsentenes valg og muligheter, for brukernes erfaringer med, opplevelse av og tilgang til kunst og kultur, og for de kunstneriske og kulturelle uttrykkenes innhold og form. Hvordan bidrar for eksempel grensesnittene i ulike strømmetjenester til å forme brukernes tilgang til og opplevelse av film og musikk?

Estetiske former: Kunst og kultur i en digital tid

Endrede estetiske praksiser knyttet til produksjon, sirkulasjon og opplevelse av kunst og kultur, samt tilgang til digitale teknikker, formater, plattformer og medier legger til rette for endringer også i de estetiske formene, altså i de kunstneriske og kulturelle uttrykkene og hva de formidler.

Forskningssatsningen ønsker kunnskap om endringer i etablerte estetiske former og om nye sjangre, former og formidlingsmåter som vokser frem i det digitale, og hvor digitale medier og teknikker er en del av uttrykket. Det kan, for eksempel, være bruk av multimediale elementer i scenekunsten, eller billedbøker for barn tilpasset nettbrettene ulike funksjonaliteter, men det kan også være andre former for elektronisk litteratur, digital kunst, kunstneriske og kulturelle uttrykk i sosiale medier, kunstneriske uttrykk som bruker dataspill som plattform, og en rekke andre kunstneriske og kulturelle uttrykksformer som går på tvers av medier og tradisjonelle sjangerinndelinger. Det er i en slik kontekst interessant å få belyst hvordan dette i neste omgang bidrar til å utfordre etablerte begrep, kategorier og forståelsesformer knyttet til kunst og kultur. Hvordan utfordres for eksempel skillet mellom ulike sjangre, kunstarter og kulturelle uttrykksformer, og mellom det vi tradisjonelt tenker på som «kunst» på den ene siden, «kultur» på den andre?

Estetisk innhold: Digitaliseringens kulturelle og samfunnsmessige dimensjon

Det er behov for kunnskap om og kritisk analyse av kulturelle og samfunnsmessige følger av digitaliseringen, og om hvordan dette preger mediene, medieøkologiene, og de teknologiske, økonomiske, politiske og institusjonelle rammene for kunst og kultur. Det kan blant annet være prosjekter som undersøker hvordan digitalisering og digitale endringstendenser tematiseres eller representeres i kunst og kultur i samtiden, og som undersøker digitaliseringens innflytelse på blant annet identitet og identitetsdannelse, vennskap, samfunn og offentlighet, eller på forholdet mellom mennesker og maskiner. Men det kan også være teoretisk funderte studier som anvender kunst og kultur som inngang til analyser av viktige digitale endringstendenser, eller som på andre måter diskuterer de kulturelle og samfunnsmessige rammene for kunst og kultur i samtiden.